

Verejný ochranca práv

**Správa o prieskume úrovne poskytovania starostlivosti, výchovy
a výživy deťom vo vybraných zariadeniach**

Bratislava január 2016

V novembri 2015 som poverila Kanceláriu verejného ochrancu práv vykonaním prieskumu úrovne poskytovania starostlivosti, výchovy a výživy deťom vo vybraných zariadeniach.

Predložená správa obsahuje výsledky prieskumu v Reedukačnom centre a Špeciálnej základnej škole internátnej Vráble, ktorý vykonala pracovná skupina Kancelárie verejného ochrancu práv v zložení:

gestorka: Mgr. Renáta Zábojová
členovia: Mgr. Oľga Bindasová
Mgr. Tomáš Čitbaj
Mgr. Petra Fúkóová
Mgr. Ivana Kapustová
Mgr. Lívia Stehlíková

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Bratislava, 25. januára 2016

Obsah:

Úvodné informácie	1
1. Reedukačné centrum a Špeciálna základná škola internátna Vráble	2
1.1. O prieskume	2
1.2. Zistenia o praxi reedukačného centra	3
1.2.1. Oblasť výchovy	3
1.2.1.1. Denný režim	3
1.2.1.2. Odmeny a tresty (bodovací systém)	4
1.2.1.3. Ochranná miestnosť	5
1.2.1.4. Voľný čas	6
1.2.1.5. Úteky	7
1.2.2. Oblasť vzdelávania	8
1.2.3. Oblasť výživy a starostlivosti o deti	9
1.2.3.1. Stravovanie	9
1.2.3.2. Súkromie	10
1.2.3.3. Zdravie	12
1.2.3.4. Styk s rodinou a priateľmi	12
1.2.4. Podávanie podnetov, návrhov a sťažností detí a ich vybavovanie	13
1.2.5. Napĺňanie štandardov a podmienok zariadenia	13
1.3. Základné práva a slobody detí v centre	16
1.3.1. Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť	16
1.3.2. Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie	17
1.3.2.1. Telesné tresty	17
1.3.2.2. Vybavenosť ochrannej miestnosti a jej používanie	17
1.3.3. Listové tajomstvo a právo na súkromie	18
1.3.4. Právo na vzdelanie	18
1.3.5. Právo dieťaťa na osobitnú ochranu	19
1.3.5.1. Právo detí na vyhovujúce hygienické podmienky (vyhovujúce priestory)	20
1.3.5.2. Právo detí na prístup k zdravotníckym službám	20
2. Záver	21
3. Odporúčania a opatrenia	21

Úvodné informácie

Verejný ochranca práv je podľa čl. 151a Ústavy Slovenskej republiky nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.

Podľa § 13 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy.

Verejný ochranca práv je podľa § 17 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov oprávnený napríklad vstupovať do objektov verejnej správy, vyžadovať potrebné spisy a doklady ako aj vysvetlenie k veci, klásť otázky zamestnancom orgánu verejnej správy, hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú v miestach, kde sa vykonáva ochranná výchova, ústavná výchova. Podľa § 17 ods. 2 písm. a) a b) tohto zákona sú orgány verejnej správy povinné poskytnúť verejnému ochrancovi práv informácie, vysvetlenia a umožniť mu nahliadanie do spisu. Orgány verejnej správy sú povinné umožniť oprávnenia podľa odseku 1 a vyhovieť žiadosti verejného ochrancu práv podľa odseku 2 písm. a) a b) bezodkladne.

V novembri 2015 som na základe preskúvaných podnetov rozhodla o vykonaní prieskumu úrovne poskytovania starostlivosti, výchovy a výživy vo vybraných zariadeniach – reedukačných centrách, detskom domove a diagnostickom centre.

Reedukačné centrum je podľa § 120 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) špeciálne výchovné zariadenie. Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu deťom do 18 (v prípade, ak je to v záujme dieťaťa do 19 rokov) **poskytuje výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.**

Umiestňovanie detí do reedukačného centra sa uskutočňuje podľa § 122 ods. 2 školského zákona. Podľa neho môžu byť do centra deti **umiestňované** na základe:

- a/ žiadosti zákonného zástupcu,
- b/ dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu,
- c/ predbežného opatrenia súdu,
- d/ rozhodnutím súdu o uložení ochrannej výchovy,
- e/ rozhodnutím súdu o uložení výchovného opatrenia,
- f/ rozhodnutím súdu o nariadení ústavnej starostlivosti.

1. Reedukačné centrum a Špeciálna základná škola internátna Vrábľe

1.1. O prieskume

Prieskum bol zameraný na zistenie:

1/ či opatrenie štátu, akým je obmedzenie osobnej slobody detí umiestnených v reedukačnom centre, v ich prípade plní štátom deklarovaný účel, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí vrátane prípravy na budúce povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia;

2/ či prax, ktorou centrum naplňa jemu štátom zverené poslanie, je zárukou dodržiavania základných práv a slobôd v ňom umiestnených detí.

Dňa **12. novembra 2015** uskutočnila Kancelária verejného ochrancu práv v Reedukačnom centre a Špeciálnej základnej škole internátnej Vrábľe (ďalej iba „reedukačné centrum“) **svoj neohlásený prieskum**. Momentálne sa v zariadení nachádza spolu **22 chovancov vo veku od 11 do 16 rokov**. Jeden chovanec je dlhodobo na úteku. Ide výlučne o chlapcov, ktorí z dôvodu porúch správania a mentálneho postihnutia navštevujú špeciálnu základnú školu, ktorá je zriadená priamo v areáli reedukačného centra. Táto špeciálna základná škola je zároveň spádovou školou pre deti z okolia, vrátane detí z Detského domova Žitavce.

Riaditeľka reedukačného centra nebola v čase nášho prieskumu prítomná, a preto sme po príchode požiadali zástupkyňu riaditeľky o zabezpečenie súčinnosti prítomných zamestnancov a detí, o predloženie písomnej informácie o aktuálnom počte detí v reedukačnom centre, s uvedením počtu prítomných detí a konkrétnych dôvodov neprítomnosti ostatných detí, o aktuálnom počte zamestnancov reedukačného centra a profesijnej štruktúre zamestnancov, o vnútornom poriadku reedukačného centra a školskom poriadku (spolu s poskytnutím ich fotokópie), o ďalších interných predpisoch, na základe ktorých vykonáva zariadenie svoju činnosť, informácie o používaní ochrannej miestnosti, spolu s fotokópiami písomných záznamov o dôvodoch a priebehu pobytu detí v ochrannej miestnosti od januára 2014, o registrovaných a neregistrovaných úrazoch detí a o útekoch detí z reedukačného centra za obdobie od januára 2014. Taktiež bola zástupkyňa riaditeľky požiadaná o umožnenie ohliadky interiérov a exteriéru reedukačného centra. **Všetci zamestnanci nám súčinnosť poskytli.**

Počas neohláseného prieskumu sme uskutočnili **rozhovory so 16 chovancami** reedukačného centra. Rozhovory boli vykonávané bez prítomnosti zamestnancov reedukačného centra s deťmi, ktoré s rozhovorom súhlasili. Zároveň sme uskutočnili rozhovory so zástupcami riaditeľky, 2 vychovávateľmi, psychologičkami a sociálnou pracovníčkou. Prehliadli sme si priestory školy, internátnej časti, vonkajší areál a preskúmali sme potrebné písomnosti a doklady.

Rozhovormi sme zisťovali **aká je bežná prax centra** z pohľadu detí, z pohľadu zamestnancov a vedenia centra. Otázky sa týkali denného režimu, školského vyučovania, mimoškolských aktivít, možnosti detí na kontakt s rodinou, s tretími osobami, práva dieťaťa na súkromie, práva dieťaťa byť vypočuté, stravovania, zdravotnej starostlivosti, pozitívneho odmeňovania, trestov, používania ochrannej miestnosti, útekov z centra, výživy detí, praktického výkonu pracovnej činnosti zamestnanca v súvislosti s denným a nočným režimom v reedukačnom centre, ako aj ďalších oblastí, ktoré prirodzene vyplynuli z rozhovorov.

Tento prieskum nebol zameraný na skúmanie umiestňovania detí do reedukačného centra.

1.2. Zistenia o praxi reedukačného centra

1.2.1. Oblasť výchovy

1.2.1.1. Denný režim

Denný režim je pre všetkých chlapcov v zásade rovnaký. Doobeda sú v škole, všetci končia v rovnakom čase. Po obede majú dennú komunitu a následne voľnočasové aktivity, upratovanie či hygienu. Večierka je o 21:00, zamestnanci v zhode s chlapcami potvrdili, že cez víkend môžu ostať hore aj dlhšie a napríklad dopozerať film. Z rozhovorov s chlapcami

vyplývalo, že denný režim dobre poznajú, vedia čo sa kedy bude diať, kedy majú obed, večeru a podobne.

1.2.1.2. Odmeny a tresty (bodovací systém)

DETI: Chlapci v prvom rade uvádzali plusové a mínusové body. Dobre poznajú systém hodnotenia a činnosti, za ktoré dostanú body. Medzi odmeny za plusové body zaradili telefonáty, internet, samostatné vychádzky. Trestom je, že nedostanú vreckové, nemôžu ísť von alebo na prázdniny domov. **Bežným trestom je podľa chlapcov aj umiestnenie na samotku (ochranná miestnosť).** Zákaz stretávania sa s rodinou trestom nie je.

„Ako odmenu si vyberám telefonát. Volám mame.“

„Keď budem mať 150 plusových bodov, pôjdem na Vianoce domov. Keď nebudem, nejdem.“

Chlapci priznali, že keď je to veľmi zlé, dostanú „výhovnú“ po hlavu. Jeden vychovávateľ občas niekomu strelí facku.

„Mne ešte nestrelil, ale videl som, ako udrel iného chlapca. Nerobí to často, len keď ho niekto nahnevá. Nie sú to silné facky.“

DOSPELÍ: Uvádzali bodovací systém, plusové a mínusové body. Deti sú hodnotené každý deň. So systémom sú oboznámené hneď po príchode do zariadenia. Odmenou sú samostatné vychádzky a iné výhody, trestom zákazy alebo zastavenie vreckového na určitý čas.

ZISTENIA: Centrum má vypracovaný disciplinárny a bodovací poriadok, ktorý obsahuje veľmi podrobný opis rôznych konaní a každému z nich je pridelený presný počet bodov. Odmeny sú charakterizované počtom bodov, rovnako ako tresty.

„Keby to tu nebolo, tak by bolo ťažké ich motivovať.“

HODNOTENIE ZISTENÍ: Z rozhovorom sa javí, že plusové a mínusové body sú pre chlapcov „alfou a omegou“. Ich správanie a všetko okolo sa točí okolo získania bodov. **Zoznam odmien a trestov sa vizuálne, ale aj fakticky javí ako menu,** kde si každú odmenu či trest môžu chlapci „kúpiť“ za presne určenú sumu bodov. Navyše sa v bodovom hodnotiacom systéme, ktorý je vyvesený na spoločnej nástenke nachádzajú aj priestupky, ktoré sú až príliš obmedzujúce, a to napríklad „prechovávanie nepovolených predmetov – písacie potreby (mínus 5 bodov)“, či „nevhodná úprava zovňajšku – strih vlasov, náušnice (mínus 5 až 20 bodov)“.

1.2.1.3. Ochranná miestnosť

DETI: Samotka alebo izolačka, ako ochrannú miestnosť volajú, je pre chlapcov častým trestom. Vyjadrili sa, že je tam zlý vzduch, necítia sa tam dobre. Nič tam nerobia, nečítajú, len sedia a rozmýšľajú. Jedlo aj pitie im donesú, chodia ich kontrolovať. Sú tam podľa nich väčšinou len krátko. Chodia tam, keď sa pobijú, keď sú agresívni.

„Bol som tam raz a bolo tam veľmi zle. Ráno ma pustili, išiel som sa umyť a do školy. Odvtedy som už nemal žiadne mínusové body.“

„Pobil som sa s kamarátom a bol som tam jednu - dve hodiny. Aj som si to zaslúžil.“

DOSPELÍ: Chlapcov do ochrannej miestnosti umiestňujú, ak ohrozujú iné deti alebo samých seba, alebo dobrovoľne. Niekedy si dieťa samé vyžiada byť osamote.

„Niekedy fakt potrebuje byť sám.“

Zariadenie zrekonštruovalo ochrannú miestnosť dva roky dozadu. O umiestnení rozhoduje vychovávateľ alebo pani riaditeľka. Koľko tam je, záleží od dieťaťa. Chodia za ním každú polhodinu. Psychologička tam hrá s nimi aj nejaké hry. Umiestnenie do ochrannej miestnosti sa eviduje a ukazuje pri kontrole prokurátorovi. Často ich tam však nedávajú.

„Máme naozaj deti, ktoré keď chytí afekt, spolupráca nie je možná a je nutná izolácia.“

Podľa psychologičky je to pre dieťa lepšie. Je tam samé a ukludní sa, dajú mu potrebný čas. Keď je tam niekto dlhšie, ide na vychádzku, dostane jedlo. Už sa však dlho nestalo, aby tam bol niekto celú noc. Zamestnanci školy (učitelia) ochrannú miestnosť vôbec nevyužívajú.

DOKUMENTY: Nahliadli sme a vyhotovili si fotokópie záznamov o umiestnení do ochrannej miestnosti za rok 2014 a 2015. Za tento čas sa tam nachádza spolu 5 záznamov. Za rok 2014 jeden záznam a za rok 2015 štyri záznamy o umiestnení. Podľa záznamov boli chlapci v miestnosti umiestnení od 2 hodín do 21 hodín. **Mnoho záznamov o umiestnení, o ktorých chlapci hovorili, sa v evidencii vôbec nenachádzalo.**

Písomné záznamy z pobytu chovanca v ochrannej miestnosti obsahujú meno chovanca, čas a dátum umiestnenia a ukončenia pobytu v ochrannej miestnosti, dôvod umiestnenia, spôsob súčinnosti s pedagógom, psychológom, liečebno-výchovnú činnosť, poskytnutú zdravotnú starostlivosť a poskytnutý materiál na relaxáciu. V záznamoch je uvedený aj presný čas vychádzky. Na záznamoch sú podpisy vychovávateľa, psychológa, zdravotnej sestry a riaditeľa. V záznamoch uvedené tieto dôvody umiestnenia: pokus o útek, vyhrážanie opätovným útekem, vulgarizmy, agresívne správanie, hádzanie predmetov a bitka.

V záznamoch sa vždy ako poskytnutý materiál uvádzajú časopisy, prípadne spoločenské hry, pričom **chlapci zhodne uviedli, že nič na čítanie počas pobytu nedostali.**

PRIESKUM: Počas prieskumu sa v ochrannej miestnosti nikto nenachádzal.

Priamo v miestnosti sa nachádza posteľ bez matraca, stôl so stoličkou a WC. Miestnosť je osvetlená aj denným svetlom cez okno, ktoré je za mrežami.

1.2.1.4. Voľný čas

DETI: Voľný čas majú poobede, kedy chodia na vychádzky, hrajú ping-pong, futbal na ihrisku, karty, hrajú sa so psikom jednej vychovávateľky a robia nástenky. Cez víkend tancujú hip-hop, chodí tam jeden pán, ktorý ich učí. Majú aj krúžky (napr. stolnotenisový). Väčšina chlapcov uviedla, že najradšej športuje, no našiel sa aj taký, ktorý si najradšej kreslí. Pozerajú aj telku, cez týždeň do 21:00, cez víkend aj do 23:00. Hudba ich baví, psychologička im požičiava gitaru. Cez víkend chodia na výlety, spomenuli, že naposledy boli zapáliť sviečky. Za plusové body môžu chodiť na vychádzku aj sami.

DOSPELÍ: Deti majú krúžky, stolnotenisovú miestnosť a majú prenajatú telocvičňu od mesta, kam chodia raz za týždeň. Bavia ich športy, hudba, spev, cez víkend nacvičujú tanec. Radi vystupujú. Baví ich aj kanisterapia s labradorom. Chodia aj na výlety, do kina, na plaváreň. Majú možnosť zúčastniť sa kurzu varenia, veľmi radi majú palacinky alebo puding.

„Najlepšie sa agresivita odbúrava športom.“

Zamestnanci ďalej uvádzali, že hoci sú chlapci športovo zdatní a šikovní, nemajú priestor to rozvíjať. Ťažko sa zháňajú financie napr. na nové tenisky, ktoré potrebujú do prenajatej telocvične – čiže úplné základné veci, ktoré chýbajú a ktoré by pomohli, aby chlapci mohli športovať, trénovať a dosahovať ešte lepšie výsledky (napr. na súťažiach).

Okrem športového vyžitia, vedú vychovatelia s chlapcami poobede debaty na rôzne témy, v rámci voľného času sa aj rozprávajú. Tému si stále pripravujú inú, napríklad o planétach, o zvieratách, naposledy o Guinnessovej knihe rekordov.

„Myslím, že je to tu relatívne pohodové.“

DOKUMENTY: Zariadenie má vypracovaný plán vychádzok a exkurzií na celý školský rok, plány jednotlivých krúžkov (napr. domáce práce, stolnotenisový, výtvarný).

1.2.1.5. Úteky

DETI: Chlapci, ktorí už ušli, sa podelili so svojimi skúsenosťami aj dôvodmi prečo ušli. Najčastejšie to bolo v prvé dni umiestnenia a ušli za rodinou, bolo im smutno. Za útek dostanú mínusové body a idú na izolačku.

„Keď niekto utečie, vychovávateľ príde za nami a povie, že tento a tento utiekol, ideme ho naháňať. Ja ho chytím a poriadne zbijem. Už viem, kde ich mám hľadať.“

„Keď sa vrátiš dobrovoľne, nejdeš do izolačky.“

DOSPELÍ: Situácia s útekmi je momentálne pomerne dobrá, oproti minulým rokom. Dlhodobo je jeden chlapec na úteku – nevrátil sa z prázdnin. V prípade úteku volajú políciu, vypíšu tlačivo „žiadosť o záchyt“ a na základe neho policajti konajú. Zvyknú ich však hľadať aj osobne, aj spolu s ďalšími chlapcami. Keď sa chlapec vráti z úteku, je obodovaný podľa systému a nasleduje trest. Komunikáciu s políciou má na starosti sociálna pracovníčka.

ZISTENIA: Zariadenie si vedie evidenciu útekov. Za školský rok 2015/2016 evidujú len minimum útekov (3). Všetci chlapci sa vrátili, resp. ich svojpomocne našli. Z rozhovorov

totiž vyplynulo, že vychovávatelia aj samotní chovanci vedia, kde majú chlapcov hľadať v prípade, že utečú. Chlapci neuviedli, že by za „vypátranie“ chlapca na úteku dostali odmenu či pochvalu, v bodovom poriadku sa takisto takáto forma odmeny nenachádza.

1.2.2. Oblasť vzdelávania

DETI: Do školy chodia radi, učivo nie je ťažké. Chlapci majú aj plány do budúcnosti, čo by chceli ďalej študovať, za čo sa vyučiť a pracovať – napr. maliar, murár, skladník. Učia sa šesť hodín denne. Najobľúbenejší predmet je pre väčšinu matematika. Učia sa len v slovenčine. Jeden chlapec uviedol, že sa mu ťažko učí, jeho materinský jazyk je maďarčina, myslel si, že sa tu bude dať učiť aj po maďarsky, ale nedá. Jeden nový učiteľ vie po maďarsky.

„Mám dve päťky, ale to preto, že som zaspal v škole. Zaspal som, lebo beriem silné lieky.“

DOSPELÍ: Deti školu navštevujú pravidelne, je hneď vedľa internátu. Vždy ráno príde po deti jeden učiteľ (na internát) a spolu s nočným vychovávateľom ich privedie do školy. Škola je zameraná hlavne na základ – čítať, písať, počítať. Dôležitý predmet je aj pracovné vyučovanie. Počas vyučovania s nimi nebývajú závažné problémy, vedia kedy majú hodinu a kedy prestávku a tento režim dodržia.

V škole je stavebne aj prakticky oddelené vyučovanie detí z reedukačného centra a detí, ktoré do špeciálnej základnej školy dochádzajú (tzv. alokované triedy). Všetky deti z reedukačného centra sú s poruchami správania - A alebo B variant. Deti v B variante sú zahrnuté medzi A variant ako integrované. Chlapci sa učia na druhom stupni, 5. – 9. ročník. Majú (vekovo) aj dvoch tretiakov, ale tí sú zaradení medzi piatakmi, ako integrovaní. Cudzí jazyk sa neučia.

„Z rodiny nemajú veľmi pozitívne návyky k škole. Ale je to o nás, ako ich namotivujeme.“

DOKUMENTY: Reedukačné centrum má vypracovaný školský poriadok, z ktorého nám poskytlo fotokópiu. Hodnotenie žiakov je realizované v zmysle školského zákona a na základe metodických pokynov na hodnotenie žiakov s ľahkým, stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia ISCED – 1. Podľa rozvrhu hodín vyučovanie prebieha od 8:00 do 13:10.

ZISTENIA: Priestory školy sú skromné (triedy, kabinety učiteľov). Počas nášho prieskumu mali deti vyučovanie. Počas prestávky sa chlapci zdržiavali vo svojej časti školy, oddelene od tzv. alokovaných tried kam dochádzajú deti z okolia. Dve časti školy sú oddelené prechodovými dverami.

V škole tak počas vyučovania pri sebe existujú dva samostatné svety. Deti, ktoré bývajú na internáte a deti, ktoré do školy dochádzajú. Podľa riaditeľky zariadenia toto delenie vyplýva z požiadaviek zákona, podľa ktorého by dokonca iné deti ako deti z reedukačného centra v špeciálnej škole zriadenej týmto reedukačným centrom nemali byť vôbec vzdelávané.

Do budúca je preto plánované úplné odčlenenie dochádzajúcich detí do inej budovy a pod správu iného školského zariadenia. Momentálne budú tieto odčlenené aspoň administratívne od súčasného riaditeľstva (riaditeľky reedukačného centra). To znamená, že budú patriť pod inú školu, hoci zatiaľ ostanú v spoločných priestoroch. Z pohľadu riaditeľky je pre deti lepšie, keď sú spolu a majú spoločné aktivity, a to najmä z dôvodu socializácie detí z reedukačného centra.

Po skončení základnej školy chlapci často pokračujú v štúdiu na odborných učilištiach, najmä vo Veľkých Levároch či Novej Vsi nad Žitavou. V Levároch sa môžu vyučiť v dvojročnom učebnom odbore stavebná výroba. V Novej Vsi nad Žitavou sa môžu vyučiť v rôznych odboroch (potravínarsky priemysel, poľnohospodárstvo či obchod), ktoré sa končia záverečnou skúškou a výučným listom.

HODNOTENIE ZISTENÍ: Zistili sme, že aj napriek diagnostike detí, podľa ktorej by mali byť zaradené do rôznych vzdelávacích variantov (A alebo B) sa všetky tieto deti učia spolu. Diagnostika sa však musí vo vyučovaní prejavovať a samotná nemá zmysel, ak následne škola týmto deťom neponúkne špeciálnu látku. Zároveň sme zistili, že deti, ktoré by mali navštevovať ešte len 3. ročník sú integrované medzi piatakov, čo tiež vzbudzuje pochybnosť o vhodnosti a efektívnosti poskytnutého vzdelávania.

Problém vidím aj v izolácii detí z reedukačného centra od ostatných detí. Tak ako riaditeľka, aj ja zastávam názor, že je pre deti lepšie a prospešnejšie, ak majú možnosť sa stretávať aj s ďalšími deťmi ich veku a zdieľať spoločné aktivity či vyučovanie.

Za dôležité považujem tiež uviesť, že z individuálnych rozhovorov s chovancami vyplynulo, že materinský jazyk jedného z nich je **jazyk maďarský**. Tento chlapec uviedol, že nevedel, že sa v reedukačnom centre nebude môcť učiť aj po maďarsky. Podľa neho vie po maďarsky len jeden nový učiteľ. Je preto otázne ako škola zabezpečuje vzdelávanie tohto žiaka a zároveň ako reedukačné centrum (vychovávateľa, zdravotná sestra, psychologičky) komunikujú s týmto chlapcom na takej úrovni, aby bol zabezpečený účel reedukácie. **Zariadenie by malo byť pripravené aj na takúto situáciu a personálne zabezpečiť niekoho, kto po maďarsky hovorí.**

1.2.3. Oblasť výživy a starostlivosti o deti

1.2.3.1. Stravovanie

DETI: V zásade so stravou nemali problém, jedlo im chutí, hladní nebývajú. Ako najzávažnejší problém nezávisle od seba uviedli **vlasy v jedle**. Kuchárky podľa nich nenosia sietky („čepce“) na vlasy, alebo ich nenosia tak, aby im vlasy do jedla nepadali. Dajú si ich až keď má prísť riaditeľka na komunitu.

DOSPELÍ: Chlapci majú celkom slušne vybavenú kuchynku, kde si aj varia (palacinky, puding, nátierky).

PRIESKUM: Počas nášho prieskumu mali deti desiatu a obed, všetci povedali, že im chutilo. Stravujú sa v jedálni, spolu s alokovanými triedami. V jedálni je umiestnený jedálny lístok.

Priestory kuchynky, kde majú chlapci krúžok varenia a kuchyne, kde sa pripravuje spoločné jedlo.

1.2.3.2. Súkromie

DETI: Na izbe majú skrinky, niektoré sa dajú zamknúť na kladku, niektoré ešte nie. Jeden kľúč majú oni, jeden vychovávateľ. Pokiaľ boli veci v neuzamknutých skrinkách, došlo aj ku krádežiam, napríklad kozmetiky. V izbe ich je po osem. Niektorým to prekáža a radšej by boli, keby ich bolo menej, resp. by spali sami. Je tam podľa nich potom zlý vzduch, keď ich je tam toľko. Sprchovať sa chodia každý deň, keď športujú, aj viackrát. Majú pocit súkromia, neotravuje ich tam nikto. Sprchy sú ale otvorené (murované boxy). Na chodbe ich pri sprchovaní stráži vychovávateľ.

Čo sa týka listov, tie píšu aj dostávajú. Vychovávatelia kontrolujú obsah obálky, ale listy nečítajú. Niektorí chlapci však uviedli, že **keď napíšu alebo dostanú list, vychovávatelia ho prečítajú.**

„Keď mi príde pošta, dá mi to pán vedúci alebo psychologička, potom si to vezmem a schovám. Dajú mi to už otvorené.“

Oblečenie majú chlapci svoje, ak nemajú, dostanú štátne.

DOSPELÍ: Deti sú podľa nich spoločensky založené, takže im nevaďí, keď ich je viac na izbe. Korešpondenciu eviduje sociálna pracovníčka a odovzdá ju vedúcemu výchovy alebo psychologičkám. Zaznamenávajú poštu aj telefonáty detí.

„My preberieme poštu. Zavoláme dieťa, pred nami to otvorí. Samozrejme to nečítame. Niektorý si to chce prečítať tu, v klude, iný si to berie na izbu.“

Na skrinky si kupujú zámky chlapci sami. Kým nemali uzamykateľné skrinky, veci si uschovávali u vychovávateľov.

Každé dieťa, ktoré príde, dostane tzv. štátne veci – všetko od spodnej bielizne po posteľnú. Majú aj vlastné veci, napríklad keď si na ne nasporia alebo im ich kúpia rodičia.

PRIESKUM:

Niektorí chlapci majú spoločné skrine, ktoré nie je možné uzamknúť. Každá izba má deky inej farby.

ZISTENIA: Z prieskumu vyplynulo, že je tu možnosť, resp. že sa nedá vylúčiť, že zamestnanci reedukačného centra deťom otvárajú a čítajú ich súkromné listy. Zároveň sme zistili, že niektoré skrinky s osobnými vecami chlapcov **nie sú uzamykatel'né**, a že chlapci si zámky na skrinky musia **kúpiť z vlastného vreckového**.

1.2.3.3. Zdravie

DETI: Uvádžali, že ak sa stane úraz, vychovávateľ ho vezme ošetriť. Keď sú chorí, povedia to pani zdravotnej. Chodia s ňou aj na preventívne prehliadky k zubárovi. Väčšina chlapcov užíva lieky pravidelne (lieky na ukl'udnenie) alebo keď ich potrebuje, resp. si ich vypýta (napr. lieky na spanie). Ráno im tieto lieky podáva zdravotná sestra, poobede vychovávateľa. Lieky im predpisuje psychologička, ktorá chodí za nimi do reedukačného centra.

DOSPELÍ: V zariadení pracuje zdravotná sestra, je tam vždy doobeda. Pripravuje deťom lieky a ráno im ich ona podáva. **Až osemnásť z dvadsaťdva detí užíva lieky pravidelne (psychofarmaká, lieky na upokojenie a pod.).** Niektoré deti užívajú aj viac liekov naraz. Lieky chlapcom predpisuje psychiatrička, ktorá reedukačné centrum navštevuje pravidelne, cca 4-krát do roka alebo podľa potreby. Deti prístup k liekom nemajú, kľúč od skrinky má zdravotná sestra a vychovávateľa. Ak dieťaťu dajú liek, napríklad na spanie, zapíše sa to do knihy hlásení a prípadne konzultuje s lekárkou.

Deti chodia na pravidelné preventívne prehliadky, na očkovanie a k lekárovi, ak sú choré.

PRIESKUM: Počas nášho prieskumu prišlo jedno dievča do školy a malo vší, začali to okamžite riešiť. Týkalo sa to však dievčaťa, ktoré do školy dochádza z rodiny, teda nie detí z reedukačného centra. Chlapcov počas dňa brala zdravotná sestra na prehliadku k zubárovi.

Nahliadli sme do evidencie úrazov. V záznamoch sa eviduje, dátum, meno zraneného, opis udalosti, opatrenia (najčastejším je obvaz a octanová masť) a podpis zraneného, svedka a zapisujúceho. Evidencia sa vedie osobitne pre úrazy na internáte a úrazy počas vyučovania.

1.2.3.4. Styk s rodinou a priateľmi

DETI: Návštevy majú cez víkendy, v sobotu. Rodina im chýba. Volajú (každý pondelok) a píšú listy, používajú aj Facebook. Za niektorými deťmi rodičia vôbec nechodia. Na prázdniny chodia chlapci väčšinou domov. Chýbajú im aj dievčatá, majú frajerky. S inými deťmi sa stretávajú napríklad na tanečnom krúžku. Kamarátov však majú aj v reedukačnom centre, dokonca najlepších.

DOSPELÍ: Uviedli, že spolupráca s rodičmi je ťažká. Tí, ktorí sú z východu na návštevy nechodia, väčšinou sa ozvú telefonicky. Telefonovať môžu rodičia v presne stanovenom čase, kedy sú tam všetci. **Deti môžu telefonovať za odmenu, mimo odmeňovania v prípade, ak potrebujú vybaviť súrnu vec.**

Pre návštevy majú v zariadení návštevnu miestnosť. Môžu ísť aj na prechádzku. Návštevy sa vopred musia ohlásiť riaditeľke. Občas sa stane, že prídu aj v iný deň, ako sa dohodlo, no stretnutie im aj tak umožnia.

Stretávať sa môžu aj s kamarátmi, aj keď to je komplikovanejšie, pretože vždy nevedia, o koho ide. Ak ide o deti, ktoré poznajú (napr. z detského domova), tak tam problém so stretávaním nie je. Najčastejšie sa s kamarátmi stretávajú počas turnajov alebo vonku v parku. Prísť môžu aj frajerky, ale s tými sa stretávajú pod dozorom.

Chlapci majú aj prístup na internet, majú ho v škole a poobede za odmenu. Sociálne siete však majú obmedzené. Mobily nemajú.

Posledná návšteva bola napríklad deň pred našim prieskumom. Pani riaditeľka išla s chlapcom vybavovať občiansky preukaz do Košíc a tam navštívili aj jeho rodinu. Tešil sa z toho. Aj takto sa snažia využívať každú príležitosť.

Väčšina detí chodí na prázdniny a sviatky domov, no sú aj také, ktoré nemôžu alebo nechcú. V lete boli napríklad v tábore.

1.2.4. Podávanie podnetov, návrhov a sťažností detí a ich vybavovanie

DETI: Ak majú problém, väčšinou sa obrátia na vychovávateľa. Niektorí by išli za riaditeľkou. Majú aj schránku dôvery, riaditeľka rieši, ak tam niečo napíšu (napríklad na komunitách).

Veľa chlapcov sa vyjadriло, že sa nikomu nesťažujú, pretože by ich potom považovali ostatní za „bonzákov“.

DOSPELÍ: Chlapci sa na nich obracajú s individuálnymi problémami. Problémy riešia aj na dennej komunite, každý pondelok je veľká komunita s pani riaditeľkou, psychologičkami, vedúcim výchovy. Závažnejšie veci (napr. šikanu) rieši riaditeľka. V zariadení sa nachádza schránka dôvery. Chlapci ju občas využívajú. Kľúče od nej majú psychologičky a riaditeľka.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku má žiak právo prezentovať svoje pripomienky a návrhy na triednických hodinách.

1.2.5. Napĺňanie štandardov a podmienok zariadenia

Podľa § 122 ods. 6 školského zákona v reedukačnom centre sa môžu zriaďovať podľa potreby oddelenia pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť, oddelenia s ochranným režimom, oddelenia s otvoreným režimom a oddelenia pre maloleté matky s deťmi.

Reedukačné centrum Vráble nie je zaradené do žiadnej z týchto diferenciácií a to aj napriek tomu, že sú v ňom umiestnení výhradne chlapci s poruchami správania a väčšina má diagnostikovanú takú psychiatrickú chorobu, ktorá si vyžaduje pravidelné podávanie liekov.

Je preto dôležité poukázať na špeciálne požiadavky detí umiestnených do tohto reedukačného centra a zväžiť vonkajšie, prípadne vnútorné diferencovanie tohto zariadenia tak, ako to predpokladá zákon.

Reedukačné centrum pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť je upravené v § 5 vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 323/2008 Z.z. o špeciálnych výchovných zariadeniach. Podľa tohto ustanovenia reedukačné centrum pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť poskytuje starostlivosť:

- a) deťom s narušeným psychosociálnym vývinom, ktoré vyžadujú z dôvodu chronického ochorenia zvýšený zdravotný dohľad, **dlhodobé podávanie liekov** alebo špeciálnu diétu, a deťom so zdravotným postihnutím, ktorých zdravotné postihnutie túto starostlivosť vyžaduje; reedukačný proces je **rozšírený o liečebný režim**,
- b) deťom s narušeným psychosociálnym vývinom, u ktorých reedukačný proces v reedukačnom centre nebol úspešný,
- c) deťom s **psychiatrickou diagnózou** alebo deťom závislým od psychoaktívnych látok po detoxikácii, ktorým sa z týchto dôvodov nemôže poskytovať starostlivosť v ostatných špeciálnych výchovných zariadeniach.

Právna úprava je v tomto smere nastavená a stačí ju premietnuť do praxe.

a/ Zamestnanci

Právne východiská:

Príloha vyhlášky o špeciálnych výchovných zariadeniach rámcovo uvádza odporúčaný počet zamestnancov reedukačného centra pre tri výchovné skupiny. Pretože zariadenie nemá zriadený žiaden osobitný režim, vychádzali sme zo všeobecných počtov pre reedukačné centrá.

Prieskum:

V reedukačnom centre sú tri výchovné skupiny. V zariadení pracuje 9 vychovávateľov, 4 noční vychovávatelia, dve psychologičky, zdravotná sestra, 13 učiteľov, 2 zástupcovia riaditeľky a riaditeľka. Počet a zloženie zamestnancov napĺňa odporúčania vyhlášky. Osem z deviatich vychovávateľov má vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, z toho sedem v odbore špeciálnej pedagogiky alebo príbuznom odbore (prípadne si takéto vzdelanie

dorába). Jedenásť z trinástich učiteľov má vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa zamerané na pedagogiku mentálne postihnutých, prípadne si takéto vzdelanie dorába.

Z personálnej a odbornej stránky má zariadenie dobré predpoklady na zabezpečenie napĺňania účelu reedukácie.

b/ Priestory

Právne východiská:

Podľa ustanovenia § 152 školského zákona sú školy a školské zariadenia pri výchove a vzdelávaní, pri činnostiach priamo súvisiacich s výchovou a vzdelávaním a pri poskytovaní služieb okrem iného povinné prihliadať na základné fyziologické potreby detí a žiakov, vytvárať podmienky na zdravý vývin detí a žiakov a na predchádzanie sociálno-patologickým javom a zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia detí a žiakov.

Reedukačné centrum podľa zákona o špeciálnych výchovných zariadeniach poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, **odstraňovanie porúch správania** a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu **integráciu**.

Zariadenie zároveň organizuje **záujmovú činnosť** detí so zreteľom na ich individuálne potreby, záujmy alebo prípravu na povolanie.

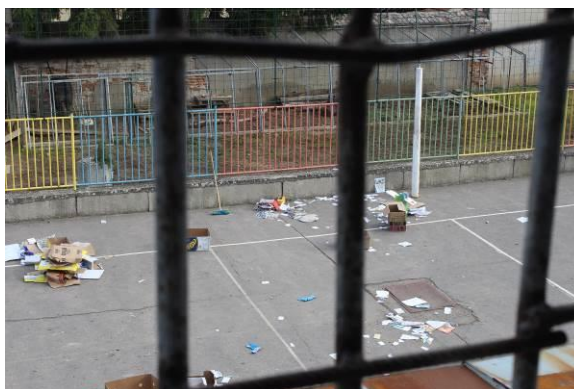
Reedukačné centrum pre deti do 15 rokov spravidla **prijíma deti oboch pohlaví**.

Prieskum:

Reedukačné centrum má dve budovy – internátnu a budovu školy. V reedukačnom centre sú **umiestňovaní výlučne chlapci**.

V internátnej časti sa nachádzajú 4 izby pre chlapcov, jedáleň, kuchyňa, kuchynka, klubovňa (pingpongový stôl), kúpeľňa, ochranná miestnosť a administratívne priestory. Chlapci majú izby ozdobené podľa svojho vkusu. Na izbe majú svoju posteľ a skrinku, **no nie každá sa dá uzamknúť**.

Dvor zariadenia nie je veľký, je starší, dlhšie nerekonštruovaný. Je prevažne betónový a oplotený. Na zemi sú nakreslené čiary ihriska a oproti sebe sú umiestnené dve kovové konštrukcie futbalových bránok a basketbalových košov bez sietí. Nachádza sa tam aj pieskové ihrisko. V menšej budove na dvore je dielňa pre pracovné vyučovanie. Z dvora je prechod do menšej záhrady so skleníkom. **Zariadenie nemá vlastnú telocvičňu**.

Z hľadiska zabezpečenia vhodných priestorov vidíme priestor pre zlepšovanie, a to najmä čo sa týka rozvoja detí a ich záujmov (napr. rekonštrukcia futbalového, basketbalového ihriska či revitalizácia záhrady). Ak by to bolo z priestorového hľadiska možné, priklonili by sme sa aj k zníženiu počtu detí, ktoré sú spolu na jednej izbe.

1.3. Základné práva a slobody detí v centre

1.3.1. Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť

Právo na osobnú slobodu a bezpečnosť je základným právom. V prípade detí umiestnených v reedukačnom centre ide o **obmedzenie slobody maloletého** na základe dohody so zákonným zástupcom alebo, **ako je to aj väčšine prípadov umiestnených detí, na základe rozhodnutia súdu**, ktoré podľa čl. 5 ods.1 písm. d) Európskeho Dohovoru môže prichádzať do úvahy iba v prípade, ak ide o rozhodnutie **zákonné**, ktorého **účelom je výchovný dohľad**.

Pre konštatovanie, že nedošlo k porušeniu základného práva maloletého na osobnú slobodu a bezpečnosť musia byť preto splnené obidve podmienky. Nestačí splniť, že maloletému bola sloboda obmedzená na základe zákonného rozhodnutia, ale **musí byť naplnený aj účel výchovného dohľadu**.

Reedukačné centrum má poskytovať deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

Ak by sa vykonávaním reálnej praxe v reedukačnom centre riadne neplnil účel výchovného dohľadu nad maloletým, dochádzalo by k porušovaniu jeho základného práva na osobnú slobodu.

Prieskumom sme zisťovali, či rôzne aspekty výchovy, vzdelávania a celkovej starostlivosti o deti v zariadení naplňajú účel, pre ktorý boli deti do tohto zariadenia umiestnené.

1.3.2. Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie

Čl. 37 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty zabezpečia, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Zákaz neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania, či takýchto trestov, podľa čl. 3 Európskeho Dohovoru **platí bez ohľadu na správanie sa obeť.**

Za ponižujúce zaobchádzanie sa považuje také správanie (št. orgánu), ktoré mohlo vyvolať pocity strachu, úzkosti, menejcennosti a bolo spôsobilé ju pokoriť a ponížiť. Pokorenie musí dosahovať určitú závažnosť, aby bolo možné konanie, ktoré ho spôsobilo, alebo spôsobuje, považovať za ponižujúce.

V súvislosti s právom na dôstojné zaobchádzanie bolo potrebné preskúmať aj postup reedukačného centra v súvislosti s umiestňovaním chovancov do ochrannej miestnosti, telesné tresty či iné ponižujúce zaobchádzanie.

1.3.2.1. Telesné tresty

Z rozhovorov s deťmi vyplynulo, že v zariadení jeden z vychovávateľov používa ako výchovné opatrenie **facku**. Je to **nedovolený výchovný postup** a riaditeľka zariadenia by sa ním mala zaoberať a **zamedziť jeho používaniu**.

1.3.2.2. Vybavenosť ochrannej miestnosti a jej používanie

Zisťovanie vykonané na mieste preukázalo, že ochranná miestnosť v reedukačnom centre **nesplňa všetky podmienky ustanovené v príslušných predpisoch** (Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach). Najzávažnejším stavebným nedostatkom je **umiestnenie toalety, ktorá sa nachádza priamo v miestnosti, oproti posteli**. Podľa vyhlášky sa má v ochrannej miestnosti nachádzať zabudované WC s nádržkou na vodu umiestnenou **mimo** miestnosti.

Čo sa týka samotného umiestňovania detí do ochrannej miestnosti, podľa ustanovenia § 125 ods. 6 školského zákona v záujme dieťaťa a jeho ochrany alebo v záujme ochrany iných osôb na odporúčanie psychológa môže riaditeľ zariadenia umiestniť dieťa na určitý čas do ochrannej miestnosti, najviac však na 24 hodín, najmenej s jednou hodinou pobytu denne na čerstvom vzduchu mimo tejto miestnosti. Toto ochranné opatrenie sa v zmysle vyhlášky uplatní pri agresívnom správaní alebo výtržníctve, alebo takom správaní, ktorým dieťa ohrozuje seba alebo iné osoby.

Prieskumom sa preukázalo, že nie všetky prípady, keď boli deti umiestnené v ochrannnej miestnosti, sú zaevidované v dokumentácii. Aj samotní zamestnanci popisovali situácie umiestnenia do ochrannej miestnosti, ktoré sme však v evidencii nenašli (najmä izolovanie dieťaťa na kratšiu dobu).

Na základe takejto praxe nie je možné vylúčiť, že v niektorých prípadoch môže byť dieťa umiestnené do ochrannej miestnosti **bez splnenia zákonných dôvodov**, prípadne v jeho prípade môže ísť aj o použitie **neprimeraného výchovného opatrenia**.

Výsledkom prieskumu v tejto časti je, že prípadné nevhodné zásahy **nedosiahli takú intenzitu**, aby som mohla konštatovať, že dochádza k porušovaniu základného práva detí na dôstojnosť a dôstojné zaobchádzanie.

1.3.3. Listové tajomstvo a právo na súkromie

Podľa čl. 8 Dohovoru má každý právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obdobia a korešpondencie.

Podľa čl. 22 Ústavy Slovenskej republiky nesmie nikto porušiť listové tajomstvo ani tajomstvo iných písomností a záznamov, či už uchovávaných v súkromí, alebo zasielaných poštou, alebo iným spôsobom; výnimkou sú prípady, ktoré ustanoví zákon.

Podľa ustanovenia § 125 ods. 5 školského zákona môže reedukačné centrum použiť ochranné opatrenie, ktorým je **vykonanie kontroly obsahu doručeného balíka za prítomnosti dieťaťa**; opakované kontroly balíka musia byť odôvodnené v osobnom spise dieťaťa.

Z prieskumu vyplynulo, zamestnanci mnohokrát **čítajú korešpondenciu (listy), ktorá je určená chovancom, a nahliadajú do nej, a to aj bez prítomnosti detí**.

Na základe týchto zistení sa nedá vylúčiť, že v individuálnych prípadoch **môže dôjsť k zásahu do základného práva** umiestnených detí na korešpondenciu, garantovaného čl. 8 Dohovoru a na listové tajomstvo garantované čl. 22 Ústavy.

Prieskumom sme zároveň zistili, že nie všetky skrinky na osobné veci si môžu chlapci uzamknúť. Chlapci si zámky na skrinky kupujú z vreckového, no aj tak ich nemajú všetci. V tomto smere je potrebné, aby reedukačné centrum **zabezpečilo uzamykateľné skrinky pre všetky umiestnené deti, a to z vlastných finančných zdrojov**.

1.3.4. Právo na vzdelanie

Podľa § 122 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu poskytuje deťom vzdelávanie vrátane

prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.

Právo na vzdelanie v sebe zahŕňa nielen právo na prístup k vzdelaniu, ale aj poskytovanie vzdelávania v určitej kvalite a za rovnakých podmienok, teda vzdelávanie bez akejkoľvek diskriminácie. Pozitívnym záväzkom štátu je zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre každého a za rovnakých podmienok. Skutočnosť, že dieťa bolo na základe rozhodnutia súdu odňaté z osobnej starostlivosti rodičov a na základe zákonného súdneho rozhodnutia bolo umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia, **nemôže mať negatívny dopad na jeho právo na vzdelanie**. Naopak, týmto sa zvyšuje pozitívny záväzok štátu, aby garantoval deťom pochádzajúcim z prostredia, ktoré im neposkytlo primeranú rodinnú starostlivosť, alebo, ktoré v úvodných rokoch svojho života nezvládli svoje správanie, alebo zo zdravotných dôvodov boli umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia, poskytovanie vzdelávania porovnateľného so vzdelávaním ostatných detí a tiež, aby im bolo poskytované porovnateľným spôsobom ako ostatným deťom v ich veku.

Z vyjadrení detí vyplýva, že sa im látka preberaná v škole **nezdá vôbec náročná**. Zároveň sme zistili, že niektorí mladší žiaci sú (zrejme z organizačných dôvodov) zaradení do ročníka so staršími žiakmi. Takisto deti, ktoré sú podľa diagnostiky zaradené do rôznych variantov vzdelávania, sú **vzdelávané spoločne**. Zároveň považujeme za potrebné poukázať na to, že žiak, ktorého materinským jazykom je **mad'arčina**, nemá možnosť vzdelávať sa v tomto jazyku, čo mu spôsobuje ťažkosti s učením.

Na základe zistených skutočností som nadobudla **pochybnosť, či sa v reedukačnom centre poskytuje chovancom vzdelanie v dostatočnej kvalite, rešpektujúc ich individuálne potreby**.

1.3.5. Právo dieťaťa na osobitnú ochranu

Právo dieťaťa na osobitnú ochranu je základným právom, ktoré zaručuje najmä životnú úroveň, ktorá je nevyhnutná pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj.

Z tohto pohľadu sme skúmali, či najmä právo detí na riadnu výživu, ako aj právo detí na prístup k zdravotníckym službám a právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami je v reedukačnom centre dodržiavané.

Prieskumom sme zistili, že poskytovaná strava v reedukačnom centre je dostatočná a deti nebývajú hladné. Zároveň sme však boli deťmi upozornení na **nedostatky pri podávaní stravy (vlasy v jedle)**.

Z prieskumu vyplynulo, že právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami je v reedukačnom centre dodržiavané a zo strany zamestnancov podporované.

Osobitne sme v rámci práva na osobitnú ochranu skúmali právo detí na vyhovujúce hygienické podmienky a zabezpečenie zdravotnej starostlivosti.

1.3.5.1. Právo detí na vyhovujúce hygienické podmienky (vyhovujúce priestory)

Deti umiestnené v špeciálnych výchovných zariadeniach majú právo, aby sa ich vzdelávanie a výchova uskutočňovala **v prostredí, ktoré spĺňa požadované hygienické, bezpečnostné, materiálno-technické a priestorové podmienky na výchovu a vzdelávanie.**

Prieskumom sme zistili, že v tomto roku prebehla v reedukačnom centre rekonštrukcia kúrenia a plánuje sa maľovanie. Priestory zariadenia sú skromné, ale čisté. Niektoré izby chlapcov sú pekne zariadené, iné sú veľmi strohé. Niektorým deťom je nepríjemné, že ich je na izbe až osem.

Dvor reedukačného centra je malý a nachádza sa na ňom jedno betónové ihrisko. Pretože zariadenie nemá vlastnú telocvičňu, chlapci využívajú raz týždenne telocvičňu prenajatú od mesta.

Prieskumom sme zistili, že reedukačné centrum **v zásade zabezpečuje deťom vyhovujúce podmienky.** Zariadenie však musí zabezpečiť, aby nedochádzalo k takým individuálnym zlyhaniam, ako v prípade dodržiavania hygieny v kuchyni (vlasy v jedle).

1.3.5.2. Právo detí na prístup k zdravotníckym službám

Z prieskumu vyplynulo, že **deti majú riadny prístup k zdravotnej starostlivosti.** Deti navštevujú v sprievode zdravotnej sestry lekárov v prípade choroby, úrazov, preventívnych prehliadok, prípadne chodia lekári za deťmi do zariadenia.

Priamo v reedukačnom centre je toto právo zabezpečené prítomnosťou zdravotnej sestry. Tá sa o deti stará v prípade choroby či úrazu, podáva im lieky a zabezpečuje preventívne prehliadky. Lieky deťom podávajú aj vychovávatelia podľa inštrukcií zdravotnej sestry. Až 18 z 22 detí umiestnených v tomto reedukačnom centre užíva lieky pravidelne, niekoľkokrát denne. Diskutabilné je podanie liekov na spanie na vyžiadanie dieťaťa.

Zhodnotením všetkých skúmaných oblastí zachovania práva na osobitnú ochranu konštatujem, že je toto **právo v reedukačnom centre dodržiavané.**

2. Záver

Na základe vykonaného prieskumu a zistení z rozhovorov s chlapcami a zamestnancami možno konštatovať, že výchovné metódy používané takmer všetkými zamestnancami, prístup týchto zamestnancov, ako aj celková atmosféra zariadenia v zásade **spĺňa výchovný účel**, na ktorý je reedukačné centrum podľa zákona zriadené a z tohto dôvodu **nedochádza k porušovaniu práva detí**, ktoré sú umiestnené do starostlivosti tohto reedukačného centra, na osobnú slobodu a bezpečnosť.

Konštatujem, že reedukačné centrum Vráble je spôsobilé zabezpečiť deťom dostatočné výchovné prostredie na to, aby boli ich základné práva napĺňané. Reedukačné centrum by malo pristúpiť k odstráneniu nedostatkov súvisiacich s umiestňovaním chovancov do ochranej miestnosti, vrátane jej vybavenia, zabrániť používaniu telesných trestov, chrániť právo detí na listové tajomstvo a právo na súkromie. Zároveň by bolo vhodné na štátnej úrovni preveriť kvalitu vzdelávania detí, so zameraním na ich individuálne potreby.

3. Odporúčania a opatrenia

Odporúčam orgánom verejnej správy, aby bez zbytočného meškania zrealizovali tieto opatrenia na zlepšenie podmienok v dodržiavaní základných práv detí:

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky:

1/ **Preveriť kvalitu** poskytovaného vzdelania s ohľadom na **individuálne potreby jednotlivých žiakov**, preveriť opodstatnenosť a vhodnosť **zaradenia mladších žiakov do vyšších ročníkov** a prísnu **oddelenosť vzdelávania** detí v rámci jednej špeciálnej základnej školy.

2/ **Zvážiť zmenu** ustanovenia § 128 ods. 1 školského zákona (a nadv.) z dôvodu **odstránenia bariér** medzi deťmi, a to tak, aby sa deti umiestnené v reedukačnom centre a deti denne dochádzajúce (z detských domovov či rodín v spádovej oblasti) mohli **vzdelávať spoločne**.

Riaditeľ v súčinnosti so zriaďovateľom reedukačného centra:

1/ **Zabezpečiť**, aby **ochranná miestnosť spĺňala všetky podmienky** stanovené zákonom.

2/ **Zabezpečiť**, aby boli deti umiestňované do ochranej miestnosti iba z dôvodov, ktoré dovoľuje zákon, iba na nevyhnutný čas a postupom, ktorý dovoľuje zákon, a **aby sa všetky umiestnenia riadne evidovali**.

3/ Zistiť, ktorý z vychovávateľov používa v rámci výchovných opatrení telesné tresty (facky) a zamedziť takýmto výchovným metódam.

4/ **Zabezpečiť**, aby zamestnanci zariadenia postupovali pri odovzdávaní korešpondencie v súlade so **základným právom na listové tajomstvo** a korešpondenciu detí **otvárali len v závažných a riadne odôvodnených prípadoch a zásadne len v ich prítomnosti**.

5/ **Zvážiť priestorové úpravy izieb detí**, a to konkrétne tak, aby došlo k zníženiu počtu detí, ktoré sú spolu na jednej izbe.

6/ Zabezpečiť **uzamykateľné skrinky** na osobné veci pre deti.